

מהדורת סיכומי גליון 51

סיכומי הדרף - הידומי

רבי יחזקע בן קרחא אומר: כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה - דומה לאדם שחזרע ואינו קוצר. פנחס דרין צ"ט

מסכת פסחים נו - ל

דף כד

אכילה והנאה שלא כדרך

ל"ק: כל איסורי אכילה אין לוקין עליהן אלא דרך אכילתן, (ולכן אכל חלב חי, פטור)
ל"ב: כל איסורי הנאה אין לוקין עליהן אלא דרך הנאתן*. (ולכן הניח חלב של שור הנסקל על גבי מכתו, פטור). וכל שכן אוכל חלב חי שהוא פטור.
*חזין מכלאי הכרם שלוקין עליהן אפילו שלא כדרך הנאתן. [דלא כתיב בהו אכילה]. ולענין בשר בחלב, לאביי חייבים אפי' שלא כדרך [דלא כתיב בהו אכילה בגופו] וי"א: שלא חייבים, [דמנבילה למדו את האיסור אכילה, ושם כתוב לשון אכילה].

מתי חייבים משום ערלה על היוצא מן הפרי?

היוצא מן הזיתים ומן הענבים חייבים [שם משקה עליהם]
היוצא מתותים תאנים ורמונים - לא חייבים [זיעה בעלמא הוא]

מקור לאיסור בשר בחלב

אכילה: [ג"ש מנבילה]

הנאה: בנין אב מג' מקורות: ערלה, (אף שלא היה לו שעת הכושר) חמץ, (אף שיש חיוב כרת), וכלאי הכרם, (אף שחייבים עליו אפי' שלא כדרך הנאה, משא"כ בב"ח, אך י"א שגם בב"ח הדין כן, כדלעיל),

דף כה

ממתי כלאים נאסרים?

אם הוא זורע זרעים בכרם, הם נאסרים משעת השרשה, והזרע גם נאסר, [הזרע] (וא"כ היה לזרעים שעת הכושר),

אם הוא זורע זרעים שכבר צמחו בהיתר, הגידולים נאסרים משעה שצמחו, (יותר מאחד ממתאים ממה שהיה כבר), והשאר אסור מדין תערובת, [המלאה], ואם לא צמחו אין הזרע נאסר.

מתי מותר להשתמש בתרופות של איסור?

אם אינו מסוכן אסור להתרפאות בכל איסורי תורה בדרך הנאתן, (אבל שלא כדרך מותר).
ואם הוא מסוכן (ואשתא צמירתא בכלל) מתרפא בכל האיסורין, חזין מבעצי אשירה [בכל נפשך, שחייב למסרו את נפשו למען אהבת ה'] גילוי עריות ושפיכות דמים [כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש, כן הדבר הזה, הוקש נערה המאורסה לרוצח, שכמו שרוצח יהרג ואל יעבור [דמאי חזית דדמך סמוך טפי] כן הדין בנערה המאורסה**]
* וגם את כל כספו חייב למסור [בכל מאוודך]
**ועוד למדנו מהיקש שרוצח ניתן להצילו בנפשו כמו נערה המאורסה, [צעקה ואין מושיע לה].

הנאה הבאה לו לאדם בעל כרחו

אפשר ומכוון: לכו"ע אסור,

לא אפשר ולא מיכוון: לכו"ע מותר,

לא אפשר ומיכוון: לל"ק: לכו"ע אסור, לל"ב: לר"ש לכו"ע אסור, [אזיל בתר כוונה] לר"י: לאביי מותר, [כי לא אפשר] לרבא אסור [כי הוא מכוון].

אפשר ולא מיכוון: לל"ק: לר"י לכו"ע אסור, לר"ש: לאביי מותר [אינו מתכוון] לרבא אסור, [כיון שאפשר מודה ר"ש שאסור] לל"ב: אליבא דר"ש לכו"ע מותר [אינו מכוון].

במילים אחרות: לל"ק: רבא חידש אליבא דר"ש שאינו דבר שאינו מתכוון היכא דאפשר, (וכל מה שהתיר גרירת הספסל היינו כשאינו יכול לשאת אותו על כתיפו),

לל"ב: אביי חידש בעת ר"י שכל מה שהוא אסור אינו מתכוון היינו היכא דאפשר אחרת, אבל היכא דלא אפשר אחרת מודה שאינו מתכוון מותר.

דף כז

ככר של ע"ז שנתערבה באחרות ואחרות באחרות

לת"ק: כולן אסורין בהנאה. [אין פדיון לעבודה זרה]

לרבי אליעזר: יוליך הנאה לים המלח.

אפה פת בתנור עם עצי ערלה

לרבי: הפת אסורה, [או משום שיש שבה עצים בפת, או משום דזה וזה גורם אסור*]. (וכ"פ שמואל)

לחכמים: הפת מותרת. [אין שבה עצים בפת, דכבר כלה האיסור, וכ"ש שזה וזה גורם מותר], ומודים שאם אפה הפת בעצי 'הקדש שלמים' שהפת אסורה [הקדש לא בטל אפי' באלף] (אבל ערלה בטילה במאתים), ואינה יוצאת לחולין כי אין מועלין בה [והוי כמו הזיד במעילה].

*ונ"מ בין הני טעמים: בתנור חדש, האם צריך לנתצו, וכן בקדירה לל"ק, [דינה כתנור

שאינו משתמשין בה אלא ע"י גורם אחר], דמשום שבה עצים ליכא, ומשום ז"ל גורם איכא, אבל כוסות קערות, וקדירה ל"ב, כיון שמשתמשין בהם ללא גורם נוסף, אסור לפי שני הטעמים.

בישל על גבי גחלים* של ערלה: לכו"ע מותר. [כבר כלה איסור בשעת האפייה] *י"א דווקא גחלים עוממות, (אבל לוחשות יש שבה 'עצים' בפת), וי"א אפי' לוחשות, ואינו אסור - לרבי - אלא כשהאבוקה כנגדו. (ולרבנן גם זה מותר, ואינו אסור אלא לעשות כסא מן העצים עצמם).

למה אפר הקדש לעולם אסור, הרי אם מעלו בו יצא מידי מעילה?
מיידי שנפלה דליקה, שאיש לא מעל, או באפר של 'נקברים' שנשרפו, שאין אפרן מותר.

מה המקור של ר"י שאין ביעור חמץ אלא שריפה?

א ק"ו מנותר שאינו בכל יראה ובל ימצא - טעון שריפה, כ"ש לחמץ שישנו בכל יראה ובל ימצא, (אלא שע"ז הקשו עליו חכמים שנמצא שהק"ו מיקל עליו שכשלא ימצא עצים יהיה יושב ובטל)

ב בניו אב מנותר (אסור באכילה ובהנאה ויש בו כרת) וישנו בכל תותירו, וחמץ ג"כ, מה נותר בשריפה - אף חמץ. (ומבניו אב ילפינו אפי' לקולא), וגם ע"ז הקשו עליו חכמים שלשי' ר"י אשמ תלוי והטאת העוף הבא על הספק, יוכיחו, שאין עליהם חיוב שריפה אף שהם בכל תותירו. (וקשה הדבר ביותר שהקושיא היא מדברי עצמו!).

דף כח

האם לפי חכמים המטיל חמץ לים חייב לפרוץ קודם, וכן יש ספק לר"י לגבי ע"ז?

לרבה: אם מטיל לים המלח לא צריך פירור ושחיקה

אם מטיל לים אחר צריך פירור ושחיקה,

לרבי יוסף: ע"ז בעי שחיקה [לא נחשקת לבד] חמץ לא צריך פירור [הלחם נמאס לבד], ומודה בחמץ חטים שצריך פירור [כי הם לא נמאסים לבד]

דיני איסור אכילה והנאה מחמץ לפני בתוך ואחרי פסח, של ישראל ושל נכרי תוך זמנו: לכו"ע בכרת, לר"י ולר"ש אסור בהנאה, [לר"י: כל מחמצת לא תאכל, לר"ש: לא תאכל עליו חמץ - זמנו אכילת הפסח כדלהלן*] לריה"ג מותר בהנאה, לפני זמנו לאחר זמנו: לר"י עובר עליו בלאו [לפני: לא תאכל עליו חמץ - בזמן שחיטת הפסח*], לאחר זמנו: לא יאכל חמץ] ואסור בהנאה, לר"ש: אינו עובר עליו בלא כלום, ולר"ב מודה ר"ש שאם שחמץ של ישראל ששהה בפסח, שקנסו אותו ואסרו את הנאתו לאחר הפסח. (וזה ש' התנא של משנתנו)

דרשות הפסוקים בנוגע לחיוב מצה ואיסור חמץ

***לא תאכל עליו חמץ - שבעת ימים תאכל עליו מצות:** הוקש חמץ למצה, לר"ש: לומר לך שאין איסור חמץ אלא בזמן אכילת מצה, לר"י: לומר לך שיש חיוב אכילת מצה אפי' בזה"ל שאין קרבן פסח.

כל (ר"ש) מחמצת (ר"י) לא תאכלו: נתחמץ מחמת דבר אחר.

לא יאכל חמץ: לר"ש: פסח מצרים שאין חימוצו נוהג אלא יום אחד - לא יאכל חמץ - היום (אתם יוצאים), (ויש מחלוקת האם ר"י מסכים לדרשה זאת, או שחולק עליה).

בערב תאכלו מצות: לר"ש: לקבוע אכילת מצה חובה בזה"ל, לר"י: לחייב טמא או שהיה בדרך רחוקה מאכילת מצה, (ור"ש לומד זאת מסברא דלא גרע מערל ומומר שכתבו כל ערל לא יאכל בו, ללמד שמצה ומרור אוכל).

דף כט

מה הדין חמץ של נכרי אליבא דר"י?

לר"ב: אין חילוק בין חמץ של נכרי לחמץ של ישראל לענין איסור אכילה והנאה לפני ואחרי פסח.

לר"ב אחא בר יעקב: אין איסור אכילה על חמץ של נכרי ושל הקדש, [שאור דאכילה, משאור דראייה שיש שם מיעוט ל'ך], (ושזה ש' התנא של משנתנו) ושוב חזר רב אחא ב"י, והודה לדברי רבא כדלהלן*.

האוכל חמץ של הקדש במועד, י"א מעל וי"א לא מעל, מה ביאור המחלוקת?

א לכו"ע יש לחמץ שוויות (גורם לממון כממון דמי): הפוטר סבר שכיון שמתחייבת בכרת (מויד על החמץ), קים לים בדרבה מיניה, והמחייב סבר שכרת לא פוטר ממון.

ב הפוטר סבר שאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים [ואכלת - ולא לכלבים] ולכן אין לחמץ שוויות עכשוויות, והמחייב סובר שפודים ואליבא דריה"ג שחמץ מותר בהנאה.

ג הפוטר סבר שדבר הגורם לממון - כממון דמי. והמחייב חולק עליו בזה.
***ד** לכו"ע יש שוויות לחמץ אן יהיה גורם לממון, הפוטר סבר כרבי יהודה שגם חמץ של הקדש לאחר הפסח אסור בהנאה, והמחייב סבר - כרבי שמעון שאין שום איסור על חמץ של הקדש לאחר הפסח.

ה לכו"ע אין פודין ההקדש לכלבים, ולכו"ע אין לו שוויות (גורם לממון לאו כממון), הפוטר סובר שחמץ אסור בהנאה, והמחייב סבר שחמץ מותר בהנאה כריה"ג.

בדין תערובת חמץ

בזמנו: במינו, לרב ושמואל: במשהו - אסור. [כך ס"ל בכל האיסורים], (וכ"פ רבא), לרי"ו"ח: בנותן טעם, [כך ס"ל בכל האיסורים]

שלא במינו: לרב אסור במשהו, [גזר 'אינו מינו' אטו 'מינו'], **לשמואל ורי"ו"ח:** בנותן טעם [לא גזר].

שלא בזמנו: במינו: לרב: משהו - אסור, [סבר כר"י שחמץ אסור אחר הפסח], **לשמואל ורי"ו"ח:** מותר לגמרי [כר"ש שאין איסור חמץ אחר הפסח*]. (וכ"פ רבא)

שלא במינו: לרב בנותן טעם. [סבר כר"י שחמץ אחר פסח אסור, אבל לא גזר אטו 'מינו'], **לשמואל ורי"ו"ח:** מותר לגמרי [סבר כר"ש כנ"ל*]. (וכ"פ רבא).

*ואף שלרבא קנסו רבנן לאסור את החמץ ששהה בפסח, מ"מ לא גזרו על התערובת שלו.

דף ל

האם מותר להשתמש בקדרות חרס חמץ לאחר הפסח?

לרב: אסור, וצריך לשוברם, ואף שבאינו מינו היה מותר [גזר שמא ישתמש איתם במינו, ונטל"פ אסור]

לשמואל: מותר לבשל אחר הפסח בין במינו בין בשלא מינו [כשיתו הנ"ל].

האם אפשר להכשיר תנור בשרי?

תנור* שטחו אותו בשומן, אם הסיקו אותו ואח"כ אפו בו פת מותר לאכול את הפת עם חלב. (ודלא כרבא בר אהילאי שאסר).

***לרב** שאסר לעיל קדירות של חרס שאין יוצאים מדופיו לעולם, הכא איירי בתנור של מתכת, א"נ אפי' בשל חרס, וכיון שהסיקו בפנים יש לו הכשר, (משא"כ קדירה שגם להסיקה בפנים לא מהני דחייש שמא תתקבע, אבל לרעפים מהני הסיק מבפנים להכשירה),

פת שנילוש בחלב אסורה, [שמא יאכלנו עם בשר].

הכשרת כלים לפסח

סכינים: לרב אשי: המתכת באש ואח"כ מרותחין, (ויטמין היד בטיט שלא ישרף), ולהלכה סגי ברותחין, ובכלי ראשון.

עץ פרוז (שמגיסין בו), מגעילו ברותחין ובכלי ראשון. [כבולעו כך פולטו].

כלי חרס המצופים באבר: לענין חמץ: בין אם הוא עשוי מקרקע צריף ירוק, בין אם הוא עשוי מקרקע אוכמי וחיורי, בין יש בו בקעים, (שדרכם יעבור האיסור), בין אם הוא חלק, אסור, [החרס בולע, והתורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם]. [כלי חרס שבלע ישבר]].

לענין יין נסך: כולוהו מותרים [תשמישו ע"י צונן].

מתי אפי' תשמיש בצונן אוסר את הכלי?

כלי שנותנין בו חומץ וכדומה, ורגילין ליתן בו קמח (שמתחמץ מחמת הקיהוי), אסורים לפסח [הואיל וחימוצו קשה] וכן הדין לעריבה שהאשה שורה ומנחת בו את השאור, (שוהה בתוכו לילה, ואפי' ששליט בו אורא).